

VILÁG- TÖRTÉNET

6. (38.) évfolyam 2016. 2.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATA

- **SZÁSZDI LEÓN-BORJA ISTVÁN**
ISTEN ELSŐ SZAVA AZ ÚJVILÁGBAN
- **CONSTANZA LÓPEZ LAMERAIN**
A HARMADIK LIMAI ZSINAT
ÉS AZ EGYSÉGES EVANGELIZÁCIÓS RENDSZABÁLYOK
- **ZAJTA LORÁND**
BRENTÁN KÁROLY HITTÉRITŐI ÉS TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉGE
A PERUI ALKIRÁLYSÁG TERÜLETÉN
- **BABARCZI DÓRA**
EGY MAGYAR JEZSUITA PARAGUAYBAN
- **LUDOLF PELIZAEUS**
AZ „ÜRES FÖLD” FOGALMÁNAK SZEREPE CHILE MEGHÓDÍTÁSÁBAN
- **SZEMLE**
MENYHÁRT ÁGNES, SCHVÉD BRIGITTA KINGA,
VARGA MÁTYÁS GÁBOR ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Bottoni Stefano, Farkas Ildikó,
Katona Csaba, Martí Tibor,
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Anderle Ádám, Borhi László,
Erdődy Gábor, Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Pók Attila, Poór János

6. (38.) évfolyam 2016. 2.

TARTALOM

Keresztben és célkeresztben. Szerzetesek és térítők Dél-Amerikában (Martí Tibor)	179
<i>Tanulmányok</i>	
Szászdi León-Borja István: Isten első szava az Újvilágban. A millenarizmus és az univerzális monarchia összekapcsolódása	183
Constanza López Lamerain: A harmadik limai zsinat és az egységes evangelizációs rendszabályok a perui egyháztartományban	211
Zajta Loránd: Brentán Károly hittérítői és tudományos tevékenysége a Perui Alkirályság területén	229
Babarczi Dóra: Egy magyar jezsuita Paraguayban. Limp Ferenc 1752–1753. évi levelei	259
Pedro Miguel Omar Svriz Wucherer: Az arecayái felkelés. Fegyveres guaraní a határnál	277
Ludolf Pelizaeus: Az „üres föld” fogalmának szerepe Chile meghódításában	297
<i>Szemle</i>	
Magyar jezsuiták Brazíliában, 1753–1760 (Menyhárt Ágnes)	319
A Túpac Amaru-felkelés (Schvéd Brigitta Kinga)	323
Chilei küldetésben, 1956–1975 (Varga Mátyás Gábor)	328

Jelen számunkat szerkesztette: Martí Tibor

A Túpac Amaru-felkelés¹

1780 végétől 1783-ig bennszülött felkelések sora rázta meg az Andok társadalmát Cuzcótól Potosí tartományig, a mai Perutól Bolíviáig terjedően. A Túpac Amaru-felkelés a dél-amerikai spanyol uralom számára a legjelentősebb kihívást jelentette a hódítás és a függetlenség kivívása közötti időszakban. Az elmúlt fél évszázadban Túpac Amaru „Nagy Lázadása” az Andok történelmének központi narratívájává nőtte ki magát, mára az atlanti térség egyik fő, a történelmi szakirodalomban központi szerepet betöltő, a spanyolok gyarmatosításával szembeni felkelésének számít. Charles F. Walker élénk és élvezetes módon tárja elénk a felkelés történetét, annak szűkebb és tágabb politikai, földrajzi és társadalmi kontextusát, a felkelésben részt vevők kapcsolati hálóját, valamint konklúzióként a felkelés örökségét. A szerző vállalkásához híven meg tudta fogni a rendkívüli módon komplex, sokoldalú mozgalom lényegét úgy, hogy közben nem veszett el a gondolatmenet a nagyobb történet tárgyalásában vagy a történelmi és földrajzi kontextus vázolásában. A szerzőnek már korábban is jelentek meg releváns vagy a térséggel foglalkozó művei.²

A Túpac Amaru családra fókuszálva Walker, a kaliforniai egyetem professzora átfogó képet nyújt a felkelés történetéről és annak szervezetéről. Az elsődleges források felhasználásával részletes beszámolót ad a főszereplők nézeteiről és a konfliktusokról, kezdve Túpac Amaru és felesége élettörténetével, a felkelés kirobbanásának körülményeivel, majd Cuzco sikertelen ostromával, az ő és felesége elfogásával és kivégzésével, folytatva a történetet 1781 után, amikor a lázadást és a megkezdett harcokat továbbvitte unokaöccse, Diego Cristóbal.

Walker a bevezetés első mondataiban nagyon érzékletesen, a felkelés első mozzanatainak filmbe illő jelenetével indít: megtudjuk, hogy 1780. november 4-én, azon a napon, amelyen kirobbant a felkelés, José Gabriel Condorcanqui Noguera – aki ebben az időben már egyre gyakrabban használta az inka királyi nevet, a Túpac Amaru – Antonio de Arriagával, a spanyol hatalom előljárójával (*corregidor*) ebédelt Carlos Rodríguez, Yanaoca papjának házában. José Gabriel Túpac Amaru ekkor már 1766 óta Yanaoca, Pampamarca és Tungasuca kurakája vagy *cacique*-ja, azaz indián vezetője volt. Az ő feladatai közé tartozott a fejadó begyűjtése, a rendfenntartás és a közvetítés a spanyolok és az indián bennszülött lakosság között. Jól tudott spanyolul és kecsua nyelven is, az egykori Inka Birodalom nyelvéen,

1 Walker, Charles F.: *The Tupac Amaru Rebellion*. Cambridge–London, The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. 347 p.

2 Walker, Charles F.: *Smoldering Ashes: Cuzco and the Creation of Republican Peru, 1780–1840*. Durham, 1999; Walker, Charles F.: *Shaky Colonialism: The 1746 Earthquake-Tsunami in Lima, Peru and its Long Aftermath*. Durham, 2008.

amely az andoki-egyenlítői nagy nyelvtörzs andoki törzsén belül a kecsumara nyelvcsalád önálló, kecsua ágát alkotó indián nyelve, számos nyelvjárással. Kétnyelvűként még inkább közvetíteni tudott a spanyol előljárók és az indián bennszülött lakosság között, mindkét fél álláspontját jól ismerte.

A 16. századi utolsó inka uralkodó, I. Túpac Amaru (1545–1572) ellen a spanyol gyarmatosítók 1571-ben indítottak háborút, hogy végleg megtörjék az inkák hatalmát és birtokukba vegyék Perut. I. Túpac Amaru végül elfogták, megkeresztelték, majd nyilvánosan kivégezték 1572-ben. Az utolsó inka uralkodó nevét felvevő José Gabriel Condorcanqui, aki vérségi kötelékben állt az inka uralkodói családdal, 1738. március 10-én született Surimanában, Miguel Condorcanqui Usquionsa Túpac Amaru és María Rosa Noguera gyermekeként. Édesapja, Miguel – aki 1750-ben halt meg – szintén kuraka volt, ő felelt Tinta kerület három településéért (Surimana, Pampamarca, Tungasuca). José Gabriel jezsuita nevelést kapott, majd bátyja halála után ő lett Tungasuca és Pampamarca kurakája, mely tisztségében nagy megértést mutatott a bennszülöttek összetett problémái, a spanyol hatóságokkal szembeni ellenérzéseik iránt. 1753 és 1759 között Cuzcóban, az ősi inka központban tanult, az előkelő indián fiúk nevelésére fenntartott jezsuita kollégiumban. 1760-ban házasodott össze Micaela Bastidasszal, a Pampamarcából való kuraka lánnyal. Walker már a bevezetésben lefekteti, hogy művében Túpac Amaru mellett teljes portrét kíván rajzolni Micaela alakjáról és szerepéről is, hiszen róla – források hiányában – kevésbé alakított ki megfelelő összképet az eddigi szakirodalom. Rávilágít, hogy újabb források vizsgálatba való bevonásával megállapítható, hogy Micaela Bastidas nem csupán egy fontos másodszerelő a felkelés történetében, hanem aktív partnere volt férjének az indiánok vezetőjeként végzett tevékenysége, valamint később a felkelés munkálatai során is. Kereskedőként, öszvérhajcsárként és a családi vagyon felügyelőjeként ő is kivette a részét a felkelés szervezéséből.

Az első fejezetben (*Az Andok az Atlanti-térségben*) José Gabriel Túpac Amaru és Micaela Bastidas élettörténetén túl Walker részletesen kitér a 18. század végi európai és dél-amerikai politikai helyzet taglalására, valamint arra, hogyan éri el mindjobban az atlanti térség az Andok lakosságát. A felkelés előtti évtizedek helyi viszonyainak vizsgálatával megnevezi azokat a tágabb okokat, melyek közvetett módon, de befolyásolták az eseményeket, és a felkelés 1780. november 4-i kirobbanásának háttérében álltak. Az Andok térségében már az 1770-es évek elejétől komoly gazdasági nehézségekkel küzdöttek a helyi lakosok, valamint fontos azt is figyelembe venni, hogy az 1778–1779-es években rendkívül hideg időjárást kellett átvészelnie a lakosságnak, a rossz körülmények miatt a termés is súlyosan visszaesett, és a közlekedés is nehezzé vált a térségben. 1780-ig azonban a gyarmati hatóságok mást nem tettek, csak folytatták tovább a Bourbon-reformokat, és olyan intézkedéseket hajtottak végre, amelyek még inkább ellehetetlenítették a térségben élők egzisztenciáját. A bennszülött lakosság autonómiáját folyamatosan csökkentve minden évben egyre nagyobb adókat róttak ki rájuk, valamint Walker kifejti azt is, hogy a spanyol hatóságok igyekeztek a katolikus egyház erejét is csökkenteni a térségben. Már az 1770-es évek elejétől érezhetően megnöttek a vallási és a világi közösségek közötti feszültségek, amelyek 1780-ra eskalálódtak olyan mértékben, hogy a felkelés elején számos helyi pap is Túpac Amaru oldalára állt és egyetértett a spanyol hatóságokkal szembeni követelésekkel. Az egyház és a helyi papság szerepére Walker a továbbiakban is részletesen kitér, az első fejezetben például Cuzco püspöke, Juan Manuel Moscoso y Peralta alakjára.

Túpac Amaru 1766-os kinevezésétől kezdve sokat utazott a térségben, nemcsak a hegyvidék nagyvárosait járta, hanem délebbre is eljutott, például Limába. Útjai során megismerkedett a kor modern irányzataival, a felvilágosodás eszméivel, és jó kapcsolatokat épít

tett ki a helyi kreol értelmiségiekkel, tehát a dél-amerikai születésű spanyolok egy részével, valamint helyi papokkal. A kreol előkelők és a papság egy része is egyre erősebben és többször vetette fel, hogy a spanyolok jogtalan földbirtok- és adópolitikát folytatnak a térségben. Peruban és környékén így hamar elkezdett formálódni a függetlenség igénye egyes csoportokban, ez a gondolat pedig Túpac Amaruhoz hasonlóan az indiánokban egyre inkább az inka múlttal kapcsolódott össze. Az indiánok ügyeinek harcos szószólójaként egyre több falu kérte fel a nagy tekintélyű kurakát érdekeik képviselőjére, Limában azonban összes kérényét elutasították a spanyol hatóságok. Felmerült benne az is, hogy átutazik Spanyolországba, és magánál a spanyol királynál tesz panaszt, de a kérényekbe és a spanyol uralkodóba vetett hite fokozatosan szertefoszlott. 1779–1780-ban már a fegyveres szervezkedés előkészítésének időszakáról beszélhetünk, ez az időszak a fegyverek beszerzésének logisztikai kivitelezését is jelentette.

1780. november 4-én a már említett események után Túpac Amaru fegyveresei Tungasucánál elfogták Arriaga *corregidort*, és elmondásuk szerint a spanyol uralkodó parancsára bilincsbe verték. A környező falvakból összehívott lakosságot november 8-án Túpac Amaru kecsua és spanyol nyelven tájékoztatta az eseményekről, valamint arról, hogy mindnyájuk közös ellenségét, Arriagát halálra ítélték. A spanyol kormányzó november 10-i kivégzése visszafordíthatatlanná tette a folyamatokat, ám Walker arra is felhívja a figyelmet, hogy a novemberi események és Arriaga kivégzése nem csupán a forradalom hevében történteknek feleltethetők meg, hiszen Túpac Amaru további intézkedései és szervezkedése arra világítanak rá, hogy egy előre eltervezett cselekménysorról van szó. A felkelő férfiak között már az első napokban megtörtént a fegyverosztás, tervszerű, jól előkészített akció zajlott. Túpac Amaru, a fővezér mellett ekkor már egy „Ötök Tanácsa” állt, mely a vezérkar szerepét látta el.

A lázadás a Perui Alkirályság területéről gyorsan átterjedt a déli területekre, a mai Bolívia és Argentína egy részére is. Az 1781 januárjáig történt események taglalása és elemzése a második–negyedik fejezetben történik meg. A lázadó kuraka első rendeletei jól mutatják, hogy valóban nem egy spontán módon kirobbant lázadásról van szó, hanem a felkelést megszervezték, alaposan kitervelték. Túpac Amaru a perui hegyvidék népét sújtó alapvető problémák megoldására törekedett, megszüntette a *mitát*, a magas forgalmi adót, és 1780. november 16-án, az amerikai kontinensen elsőként eltörölte a rabszolgaságot. Sangara falunál november 17-én a felkelők sikeresen megverték a spanyol csapatokat, de ekkor még nem vonultak Cuzco, az ősi inka város ellen. Túpac Amaru első nyilatkozataiban még a spanyol király hű alattvalójának mondta magát, és igyekezett a kreol előkelők támogatását megtartani. Az események előrehaladtával a kreolok, valamint a papság és az egyház támogatását azonban hamar elvesztette, a cuzcói püspök ki is átkozta őt és híveit. A felkelés híveinek összetétele idővel megváltozott. Ennek következtében 1781 januárjában felvetették a cuzcói alkirályság gondolatát, ami már Peru függetlensége felé mutató lépés volt. 1781 márciusában leveleiben Túpac Amaru már inka királynak nevezte magát, és a „peruiak” kifejezést használta, amelybe a kreolokat és a meszticeket is beleértette, így már egy korai perui nemzetfogalom alkalmazásáról beszélhetünk. A háború során azonban a kreolok fokozatosan a spanyolok oldalára álltak, főleg a városi felkelések, valamint a birtokok elvesztése miatt. Ezen okokból az egyház is fokozatosan elpártolt a felkelőktől.

A felkelő csapatok 1781 elejétől kezdve fokozatosan dél felé nyomultak, de a nagyobb városokat, Punót, Arequipát, Potosít nem sikerült elfoglalniuk. Bár az indiánok ritkán voltak önálló félként feltüntetve a gyarmati dokumentumokban, Walker bemutatja, hogyan mutatkozott meg az igazságszolgáltatásról és az erőszakról alkotott véleményük a felkelés

hadi cselekményeiben. A mozgalom, mely a 18. század végi spanyol állam korrupciós politikai és reprezentánsai ellen lépett fel, ellenezve például a fokozódó adókiivetéseket, az alsóbb és középosztálybeli rétegekből származó csoportok törekény együttműködéséből indult. Ahogy a felkelés fejlődött és fokozatosan kinőtte kezdeti kereteit, valamint további zendülők, lázadók csatlakoztak hozzá, úgy terjedtek tovább a vérengzések délre, a mai Bolívia területére. 1781. január 4-én kezdték meg a felkelők Cuzco ostromát, aminek egy teljes fejezetet szentel a szerző (*Cuzco ostroma*), de a királyi csapatok összevonásának hírére 10-én visszavonultak. 1871. március végén 17 116 katonára indult a felkelők ellen, és bekerítették őket, ám Walker felhívja a figyelmet arra, hogy a felkelők elleni hadsereg valós száma a 20 000 főt is meghaladhatta. Április 6-án Túpac Amaru kitörése kudarcot vallott, ami után elfogták őt feleségével, Micaelával és családjával együtt, valamint vezértársait is. Cuzcóban megkínózták és 1781. május 18-án kivégezték őket a város főterén. Ezt követően unokaöccse, Diego Cristóbal vette át a felkelés vezetését Diego Túpac Amaru néven.

Walker munkájának nagy érdeme, hogy az eddigi szakirodalom összegzéseivel³ szemben nagy figyelmet fordított a Túpac Amaru és Micaela Bastidas halálát követő történésekre is; a felkelés 1781–1783 közötti eseményeit is részletesen elemzi. Így például részletekbe menő képet kaphatunk arról, hogyan folytatta Diego Túpac Amaru 1781 májusát követően a felkelést Titicaca-tó környékén 1782-ig (végül 1783. július 19-én végezték ki brutálisan anyjával és további felkelőkkel együtt). Továbbá egy külön fejezetben tárgyalja a szerző a déli kampányokat és Túpac Katari (Julián Apaza) alakját és szerepét, aki 1781-ben La Paz városát vette kiterjedt ostrom alá, majd végül novemberben elfogták és kivégezték. A forradalom további menetének részletes feltárásával a szintézist adó mű még teljesebb képet ad az 1781–1783 közötti Túpac Amaru-felkelésről, így könnyebb azt elhelyezni a 18. század végi forradalmak történeti kontextusában, az 1789-ben kezdődő francia vagy az 1791-ben kezdődő haiti forradalom értelmezési rendszerében. Walker az utószóban kitér a 19. század eleji fontosabb eseményekre is, így például az 1811–1824 közötti perui függetlenségi háborúra, valamint az 1820–1822-ben a spanyol börtönből visszatérő Juan Bautista Túpac Amaru alakjára, aki hazatérése után Argentínában telepedett le.

Annak ellenére, hogy Walker munkája alapvetően és mindenekelőtt az első szintézise a felkelésnek, a szerző új levéltári forrásokat is beemelt művébe. A mű érdemei közül kihangsúlyoznám azt, hogy többször is kitér a Túpac Amaru-felkelés emlékezetének későbbi továbbélésére, legrészletesebben a konklúzióban, több képi forrást hozva például az 1950–1970-es években felélénkült Túpac Amaru-kultusz alátámasztására. Ezekből a képi forrásokból láthatunk párat az ötödik fejezet előtt is, például egy 1957-es mexikói képregény részletét Túpac Amaru porba hulló alakjával, vagy egy 1964-es képet a szerző saját gyűjtéséből, amelyen Túpac Amaru sikertelen felnygelésének ábrázolását láthatjuk. Walker a felkelő forradalmárok és a királypártiak célkitűzéseit, tetteit is elemzi és bemutatja, mindezeket pedig a már elérhető, adott esetben nyomtatott forrásokon túl Peruból és Spanyolországból származó, alig ismert levéltári forrásokkal is alátámasztja. A felhasznált levéltári anyagokról a *Jegyzetek* részből tájékozódhatunk, melyet zárásként egy pontos és jól összeszedett *A felkelés kronológiája* rész előz meg.

Walker a munka során végig törekedett arra, hogy a szövegeket a felkelők elbeszéléseinek idézeteivel tarkítsa, amelyek rávilágítanak a felkelés retorikájára, hatásosan átadva az érzelmi faktorokat is. Szinte érezzük Tomasa Condemaíta, az egyik fontos női vezető

3 Például: Fisher, Lillian: *The Last Inca Revolt, 1780–1783*. Norman, 1966; Serulnikov, Sergio: *Revolution in the Andes: The Age of Túpac Amaru*. Durham, 2013.

csalódottságát, amikor arról panaszkodott Micaela Bastidasnak, hogy „Olyan szerencsétlen [*desfavorecida*] vagyok, hogy nőnek születtem”, amikor számos felkelő a táborban megkérdőjelezte a nő képességeit. Szinte halljuk Diego Cristóbal, Túpac Amaru unokaöccsének gondolatait, aki átvette a felkelés vezetését 1781-ben, amikor a spanyol püspöknek bevallja, milyen „kétségbeesett”, és „szíve akár egy hajóroncs”, mert nem tudja eldönteni, hogy megbízhat-e a spanyolok amnesztiaajánlatában vagy sem. Walker további érdemei közé tartozik, hogy az előszóban leírtakhoz hűen óvatosan bánt az egyes felek kategorizálásával. A hivatalos dokumentumok ugyanis sok esetben leegyszerűsítő módon minden bennszülöttet forradalmárnak és spanyolelleses szimpatizánsnak írnak le, annak ellenére, hogy az Andok társadalma etnikai, vallási és nyelvi téren is nagymértékben differenciált volt. Cuzco ostrománál például sok helyi indián nem a felkelőkhöz csatlakozott a harcokban, Walker pedig ennek kapcsán felhívja a figyelmet arra, hogy sok indián lakosra komoly hatást gyakoroltak az egyes spanyol vagy bennszülött hatóságok, és el tudták érni, hogy ne csatlakozzanak a felkelőkhöz, valamint sok helyi lakos ambivalens érzéseket táplált a forradalommal vagy annak vezéreivel kapcsolatban.

Charles F. Walker *A Túpac Amaru-felkelés* című műve egy átfogó, jól hasznosítható szintézise a forradalom történetének, a széles körű kutatómunkának köszönhetően új és gazdag esettanulmányokat nyújt a felkelés eddig mellőzött vagy kevésbé kifejtett szereplőiről is, így jelentős mértékben hozzájárul Peru nemzeti történelmének feldolgozásához. Az egyes fejezetek térképei és adott esetben képi forrásai még érzékletesebbé és követhetőbbé teszik a leírtakat, a hosszú és részletes konklúzió pedig nemcsak az 1781–1783 közötti felkelés szűkebb történetét foglalja össze, hanem a Túpac Amaru-történet máig történő kifuttatásával és az inka harcos emlékezettörténetének felvázolásával még izgalmasabbá és megélhetőbbé teszi mindazt, amit az előző fejezetek részletesen kifejtettek. A 2014-ben megjelent mű 2015-ben megnyerte az *American Historical Association* Norris and Carol Hundley-díját.

Schvéd Brigitta Kinga

CONTENTS

Friars and Missionaries in South America (Tibor Martf)	179
<i>Studies</i>	
István Szászdi León-Borja: God's First Words in the New World: Millenarianism, Heresy and Orthodoxy in the Isle of La Española in 1493	183
Constanza López Lamerain: The Third Council of Lima and the Unified Evangelistic Norms in the Ecclesiastical Province of Peru	211
Loránd Zajta: The Missionary and Scientific Activity of Károly Brentán on the Territory of the Viceroyalty of Peru	229
Dóra Babarczi: Hungarian Jesuits in Paraguay: The Letters of Ferenc Limp, SJ from the Years 1752–1753	259
Pedro Miguel Omar Svriz Wucherer: The Rebellion of Arecaya: Armed Guaraní at the Frontier	277
Ludolf Pelizaeus: The Narrative Construct of "Uncolonized Land" and Its Contribution to the Conquest of Chile from the Outset of the 16 th Century	297
<i>Book Reviews</i>	
Hungarian Jesuits in Brazil, 1753–1760 (Ágnes Menyhárt)	319
The Túpac Amaru Rebellion (Brigitta Kinga Schvéd)	323
On Mission in Chile, 1956–1975 (Mátyás Gábor Varga)	328

SZERZŐINK

Babarczi Dóra, PhD, Szegedi Tudományegyetem • López Lamerain, Constanza, doktorandusz, Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte (Frankfurt am Main) • Menyhárt Ágnes, egyetemi hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK • Pelizaeus, Ludolf, egyetemi tanár, Université de Picardie Jules Verne UFR de Langues et Cultures étrangères (Amiens) • Schvéd Brigitta Kinga, egyetemi hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK • Svriz Wucherer, Pedro Miguel Omar, doktorandusz, Universidad Pablo de Olavide (Sevilla) • Szászdi León-Borja István, egyetemi tanár, Universidad de Valladolid • Varga Mátyás Gábor, egyetemi hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK • Zajta Loránd, doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőnél, vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444, e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440, vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda, Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében (1014 Budapest, Úri utca 53., telefon: 224-6700/624, 626 mellék).

Megjelent a Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya és a Chilei Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége támogatásával

A Világtörténet 2016-os évfolyamának megjelentetését a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

Nemzeti Kulturális Alap